

Daam viigipuuga

Dokumentaalse detektiivromaaniga žanr nõuab kõikide süžeelementide kokkuviiimist ja selget peamiste pahategijate näitamist. Kahjuks pole autoril lugejale pakkuda midagi peale suure arvu küsimärkide. Kahjuks pole Venemaa ajaloo suurima ja enneolematu tragöödia tõeliste põhjuste väljaselgitamiseks viimase kuuekümneme aasta jooksul tehtud ühtegi tõsist ja autoriteetset jõupingutust, **pole olnud ei kohtulikku või vähemalt parlamendikomisjoni uurimust**. See situatsioon, mis on täiesti mõeldamatu üheski tsiviliseeritud riigis, on meie ühiskonna jaoks juba harjumuslik ja ei kutsu juba ammu esile ei proteste ega isegi üllatust.

Aga meie käsutuses olev tõendusmaterjalide baas ei luba meil tõestamata hüpoteesidest ja suunavatest küsimustest kaugemale minna. Üks sellistest küsimustest tekkis järgmise lõigu lugemisel Boldini memuaaridest. Niisiis, sõja esimene päev. Keskpäeval lendab Boldin Minskist 35 km Belostokist idas asuvalle sõjaväelennuväljale.

„...Iga minut on kallis. Peame ruttama 10.Armeesse. Lennuväljal ei olnud ühtegi sõiduautot. Võtan „polutorka“ (pooleteisetonnise kandevõimega veoauto. – Tõlkija märkus) ja annan autojuhile korralduse sõita Belostokki...

...meie „polutorka“ kihutab elava liiklusega maanteel. Kuid see elav liiklus on ekslik. See, mida me näeme seal toimuvat, meenutab rohkem täielikus segaduses olevate inimeste sagimist, kes ei tea, kuhu ja milleks nad sõidavad või kõnnivad...

...paistsid silma mõned sõiduautod. Kõige ees oli „ZIS-101“. Selle avatud aknast tolknevad välja viigipuu laiad lehed. Tuli välja, et see oli mingi oblastiülemuse sõiduauto. Seal istusid kaks naist ja kaks last.

- Kas tõesti pole teil sellisel ajal muud vedada kui toalilli? Parema oleksite võinud vanureid ja lapsi peale võtta, - pöördun ma naiste poole. Nad vaikivad, pead norus. Autojuht keeras pea ära – oli näha, et ka teda vaevas südamehaigus. Meie masinad läksid lahku...

...maanteel sõitis meile vastu „emka“. Selles oli ühe kindlustatud rajooni insener. Teen insenerile ettepaneku teha minu „polutorka“ korda, aga ise võtan ma tema masina ja jätkan teed 10.Armeesse. Mul on vaja jõuda sinna võimalikult ruttu. Kell 18.00. Ere päike valgustab teed...

Lugege see lõik veelkord läbi, austatud lugeja. Kaks, kolm korda. Tasub lugemist. Meie ees on võti sellele, mida tavatsetakse nimetada „1941. aasta saladuseks“.

Kõigepealt teeme selgeks sündmuste aja ja koha asjaolud.

Kohtumine viigipuuga daamiga toimub Belostokist ida pool s.o rohkem kui 100 km riigipiirist, 22. juuni 1941.a päeva teisel poolel. See on umbes 12 tundi pärast lahingutegevuse algust, 4-5 tundi pärast Molotovi raadioesinemist. Sõda oli alanud ja seda teadsid juba kõik.

Üheks paljudest selle traagilise fakti tagajärgedest on see, et eranditult **KÕIK** sõiduautod kuuluvad nüüd mobiliseerimisele ja sõjaväevõimudele üleandmisele. Sõjaväeringkonna juhataja - aga tema äraolekul Lääne Erisõjaväeringkonna juhataja esimene asetäitja seltsimees Boldin – on nüüd kõikide Valgevenes asuvate sõjaväelaste ja tsiviilisikute jaoks kõrgeim võim.

Boldin kiirustab. Ja mitte kalale. Ta peab kiiresti jõudma 10.Armees staapi ja looma ning juhtima seal rinde pealöögrühmi. Sellest, kui ruttu ja millises füüsilises seisukorras ta oma sihtkohta jõuab, sõltub sõna otseses mõttes sadade tuhandete inimeste elu.

Järeldus – Boldinil polnud mitte ainult õigus, vaid ta oli lausa **KOHUSTATUD** istuma mürisest, ebakindlast „polutorka“ kabiinist kiire limusiini mugavale nahkistmele. Tema – Boldin – juba sõidab ning tema enesetunne pole enam ainult tema isiklik asi, mille juures ta võib üles näidata tagasihoidlikkust ja vähenõudlikkust.

Kas Boldin sai sellest ise aru? Loomulikult. Ta kordab mitu korda, et „on vaja kiirustada“ ja võtab viivitamatult endale esimese ettejuhtuva „emka“.

Aga võimsa ja töökindla valitsuslimusiini „ZIS-101“ laseb ta minema, piirdudes vaid mürgise märkusega. Millest (märkusest) hakkas häbi ainult autojuhile – kuid mitte „ZIS“-i reisijatel. Nende vastuseks oli vaikimine. Pärast seda „läksid meie masinad lahku“.

Põhimõtteliselt piisab sellest informatsioonist, et kindlaks teha, millisele „oblastiülemusele“ kuulusid nii see masin kui ka viigipuu ning miks see „ZIS“ ei sõitnud üksi, vaid esimesena terves sõiduautode grupis.

Selle aja Belostok oli provintsi linn 150 tuhande elanikuga, kus olid vaid mõned tekstiilitööstuse ettevõtted. Poolas oli ta idapoolne pärapõrgu, NSVL koosseisus sai temast kaugel läänepoolne eelpost. „Mingisugused ülemused“ sõitsid sellistes linnakestes trammiga, suured (kohaliku mõõdupuu järgi) ülemused aga „emkaga“. Sõiduautodega oli NSVL-s alati raskusi.

Esinduslik „ZIS-101“ sai Belostokis olla vaid kolmel inimesel: Ühisomandi Eest Võitleva Partei oblastikomitee esimesel sekretäril ning NKVD ja NKGB oblastivalitsuste ülematel. Neljandat polnud ette nähtud. Ja ainult sügavasse sisemusse imbunud surmahirmuga „organite“ ees sai seletada, miks kindralleitnant, kellel oli selja taga juba kaks „vabastusretke“ – Poolasse ja Rumeeniasse –, ei sõandanud reisijaid koos viigipuuga autost välja tõsta ja „ZIS-101“ rekvireerida.

Tehes sel moel kindlaks auto ja reisijate päritolu, pöörame nüüd tähelepanu viigipuuga lillepotile.

Vabastusretked tõid endaga alati kaasa sõjaväe-, partei- ja eelkõige julgeolekuorganite ülemuste isikliku heaolu järsu kasvu. Pärast seda, kui kümnete miljonite hukkunute hinnaga saavutati võit, muutus see nähtus eriti massiliseks. Demonteeriti ja veeti Moskva lähedal asuvasse suvilasse Göringi luksuslik villa, sulatati jalutuskeppide nuppudeks ümber Hohenzollernite kuldne kroon, spetsiaalselt marssal Žukovi jaoks otsiti kogu purustatud Berliinist mingeid enneolematuid „inglise tõugu habemetega koeri“...

24. jaanuaril 1948.a arreteeritud kindralleitnant K.F.Telegini, Nõukogude vägede Saksamaa grupeeringu Sõjanõukogu liikme või lihtsamalt öeldes – G.K.Žukovi lähima abilise –, elukoha läbiotsimisel leiti ja võeti ära:

„üle 16 kg hõbedast eseme, 218 villast riidest või siidist kangast, 21 jahipüssi, palju antikvaarseid portselan- ja fajanssesemeid, karusnahku, XVII ja XVIII sajandi prantsuse ja flaami meistrite gobelääne ning teisi kallihinnalisi asju...“

1939. aastal need „õiekased“ alles puhkesid, kuid juba Poola „vabastusretke“ ajal kadus nõukogude okupatsioonitsoonist Lvovi lähedal ameerika suursaadiku Poolas Biddli abikaasa varandus (kes oli rikkast perekonnast pärit daam), muu hulgas ka suur antikvariaadi kollektsioon. Peaaegu kaks aastat tülitasid ameeriklased selles küsimuses nõukogude välispoliitilist ametkonda palvetega asjas selgust tuua. Neid pani väga imestama asjaolu, kuidas sai „äramuudetud“ eraomandusega riigis jäljetult kaduma minna 200 (kakssada) kasti maalide, karusnahkade, vaipade, lauahõbeda ja muu kraamiga. Lõppude lõpuks katkes meie diplomaatide kannatus ja 5. juunil 1941.a teatas Välisasjade rahvakomissari asetäitja seltsimees Lozovski ameerika saadikule Steinhardtile sõna-sõnalt järgmist:

„...Lääne-Ukrainas ja Lääne-Valgevenes toimus sel ajal revolutsioon. Härra saadik arvab nähtavasti, et kui inimesed teevad revolutsiooni, siis pole neil millegi muu peale mõelda, kui kellegi eraomandi säilitamisele. Nõukogude valitsus ei ole härra Biddli varanduse valvur...“

Kergendades niimoodi südant, tagastasid nõukogude võimud 47 kasti ja lubasid ka ülejäänud tagastada, „kui veel midagi leitakse“.

Kogu see pikk loeng oli mõeldud selleks, et vaevalt oli see õnnetu viigipuu ainus väärtuslik ese Belostoki peamise ülemuse majas. 1939. aasta sügisel „toimus ka seal revolutsioon“ ja Radziwillide perekonnalossidest läks samuti ilusaid asju kaduma.

See, et Belostoki „esimene leedi“ tassis endaga kaasa viigipuud, tõendab seda, et **teeleminek ja asjade kaasapakkimine toimus äärmiselt kiirustades, poolenisti hüsteerilises seisundis.**

Aga miks?

Mis asi siis ehmatas nii väga viigipuuga daami ja tema abikaasat? Vastata sellele küsimusele pole sugugi nii lihtne, nagu tundub esimesel pilgul. Jah, **MEIE** teame tänapäeval, mida tähendasid need lasud piiril 22. juuni 1941.a. varahommikul. Kuid kes teadis seda täpselt esimese sõjapäeva õhtul?

Kõikidest reproduktoritest tuli sama röökimine: „Aga kui meie kallale tuleb vaenlane, siis lööme me teda igal pool ja alati“. Moskvast valmistuti vägedesse Direktiivi Nr.3 saatmiseks, mille kohaselt tuli lahingutegevus 24. juuniks viia vaenlase territooriumile.

Ja mis kahtlusi võis olla selliste plaanide realistlikkuses – kui arvestada faktilist jõudude vahekorda? Ja isegi kui oli mõningaid kahtlusi, siis kust tuli see **kõikehaarav kindlus**, et nüüd tuleb tagasi vaatamata põgeneda?

Daami mees teadis tänu oma ametikohale asjade tegelikku seisu? Kuid sel juhul oleks paanikaks veelgi vähem põhjust olnud. 10.Armeed võõndis 200 km laiusel rindel tungisid peale 10 Wehrmachti jalaväediviisi. Hobustega veetava suurtükiväega, ilma ühegi tankita. Meie määrustike järgi oleks sellisel rindel pealetungimiseks vaja läinud kolm korda rohkem vägesid.

Selleks momendiks, mil viigipuu rändas koos muu kraamiga kalli auto salongi, lõpetasid Wehrmachti eelsalgad alles ülepääsude rajamist piirijõel Bugil. Isegi kui oletada, et Suur Ülemus ei uskunud Punaarmee võimalustesse mingigi vastupanu osutamiseks, polnud mingit arukat põhjust kiirustamiseks. Piirist oli Belostokini 75-100 km. Tee peal on kaks jõge: kui liikuda edelast, siis Narev, kui põhjast, siis Bebža. Olgugi, et need polnud just nii suured takistused kui Dnepr või Visla, kuid ilma sillata polnud siiski võimalik seda jalaväediviisil koos kogu oma varustusega ületada. Kuid sild on veel vaja ehitada ning kui

palju läheb aega lihtsalt selleks, et seda mööda jõuaks üle jõe Wehrmachti jalaväediviis s.o 15 tuhat inimest ja 5 tuhat hobust?

Nii et enne nelja-viite päeva polnud sakslasi Belostokki oodata. Aega asjade pakkimiseks oli küllalt. Polnud põhjust rabelemiseks ja esimese kättejuhtuva viigipuu autosse toppimiseks.

Nii et mis jõud siis täitis mõned tunnid pärast seda, kui Molotov luges raadios ette Stalini poolt kirjutatud sõnad: „Vaenlane lüüakse puruks, võit on meiega“, kõik teed „täielikus segaduses olevate inimestega, kes ei tea, kuhu ja milleks nad sõidavad või kõnnivad...“?

Kuni autor kirjutas selle kurva jutustuse järgnevaid peatükke, andis kirjastus „Olma-press“ 2002. aastal välja raamatu „15 kohtumist KGB kindrali Beltšenkoga“.

See teenekas tšekist juhtis rahvaülesteõusude mahasurumist Kesk-Aasias, Budapestis ja Tbilisis. Meie uurimuse jaoks on oluline see, et enne sõda oli ta Belostoki NKGB oblastivalitsuse ülem. Raamatu 129-ndal leheküljel väidab kindral, et oma naise saatis ta Minskisse „polutorkaga“. Kui see on tõsi, siis oli viigipuu oblastikomitee esimese sekretäri Kudrjajevi või NKVD oblastivalitsuse ülema Fukini majast.

Kuidas sellega ka oli, kuid Beltšenko meenutused täiendavad 1941.a. juunisündmuste kirjeldusi eriti koloriitsete värvidega.

„...Umbes kell 6 hommikul kogunes partei Belostoki oblastikomitee büroo... oblastikomitee büroo pani ette luua tšekistide lahingugrupid, et vaenlase linnatungimise momendil kaitseobjektid, sõjaväebaasid ja – laod õhku lasta ja purustada...“

Ei mingeid oletusi! Sõja kolmandal **TUNNIL** ei kahtle Belostoki seltsimehed selles, et vaenlane jõuab linna. Isegi kiiremini kui võtab aega sõjaväeladude evakueerimine.

Ning lõpuks veidi ka viigipuust:

„...oma perekonna saatsin ma sõja esimesel päeval „polutorkaga“ Minski poole. Koos nendega sõitsid ka mu asetäitjate perekonnad... Kogunemine toimus kiirustades. Nagu alati (!?) juhtub sellistel puhkudel, ununes kõige vajalikum. Näiteks ei võtnud minu naine kaasa ühtegi dokumenti, mis oleks tema isikut kinnitanud...“

Ülihuvitav detail. Kas unustas kaasa võtta – või kontrollis abikaasa põhjalikult, et naisel **poleks** kaasas mingeid tema isikuid tõendavaid dokumente?

Vaat siis on „alati nii“, kui tšekist (või tema naine) suundub vaenlase tagalasse.

Või kohtumisele Nõukogude riigi töötajatega, kellel avanes (esmakordselt paljude aastate jooksul) võimalus näidata tegudega oma „armastust“ vahvate tšekistide vastu...